הלכות פדיון בכור

ילקוט יוסף

מתוך ילקוט יוסף, מאת הרב יצחק יוסף.
הטקסט נלקח מאתר «ילקוט יוסף חינם – האתר להפצת יהדות» (yalkut.info).
זכויות היוצרים על הטקסט שמורות לבעליהן. הקובץ נועד ללימוד בלבד ואינו למכירה.
geulaquiz.com

סימן שה – הלכות פדיון הבן – על מי מוטלת מצות הפדיון

א נאמר בתורה (שמות יג, א): וידבר ה׳ אל משה לאמר: קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא וגו׳. וזו מצות עשה על כל איש מישראל לפדות את בנו הבכור לאמו הישראלית. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רכא].

ב חיוב פדיון הבן כשהוא קטן, מוטל על האב, ואם אינו רוצה לפדותו יש לבית הדין לכופו על כך. עבר האב ולא פדה את בנו, כשיגדל חייב לפדות את עצמו. [שם עמוד רכד].

ג אין האשה חייבת לפדות את בנה. ואם האשה פדתה את בנה, אין הבן פדוי, שהחיוב על האב. ולכן כשיבא בעלה יפדנו בלי ברכה. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רכח].

ד אין פודין אלא אצל כהן, אבל כהנת הנשואה לישראל אין לפדות אצלה, משום דכתיב: ונתת הכסף לאהרן ולבניו. ויש מי שאומר שאם חושש שלא ימצא כהן לפדות את בנו, יתן כסף הפדיון לכהנת, ויתנה, שאם לא ימצא כהן יחול הפדיון בנתינה זו, וכאשר ימצא כהן יחזור ויפדה כדין. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רכט].

ה אשה שיש לה בעל שאינו שומר תורה ומצוות ואינו רוצה לפדות את בנו, ופדתה את בנה בלא רשות בעלה, אין פדיונה פדיון, שהרי עיקר החיוב הוא על האב, וכיון שהוא אינו מרוצה מכן לא נפקע ממנו החיוב המוטל עליו, ולא יצא ידי חובת המצוה. ולכן יש לבית הדין לתלות על צוואר הבן טס של כסף שעליו חקוק בכור שאינו פדוי, וכשהבן יגדל יפדה את עצמו. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רלג].

ו אם אבי הבן נמצא בחוץ לארץ, ואינו יכול לחזור כדי לפדות את הבן ביום השלושים, יפדה את בנו אצל כהן במקום שהוא נמצא, ואף יכול לברך ברכת על פדיון הבן, בשם ומלכות, ולא חיישינן שמא הבן היה נפל. וטוב הדבר שקודם שפודה את הבן יתקשר לביתו ויברר שהילד קיים, ואז לכל הדעות יוכל לברך. [יביע אומר חלק ו׳ דף שנח]

ז יש אומרים שאין מועיל שליחות בפדיון הבן, ואם אבי הבן אינו יכול לפדות את בנו מכל סיבה שהיא, אינו יכול למנות שליח לפדות את הבן. ויש חולקים וסוברים שכשם שבכל התורה כולה מועילה שליחות, כך בפדיון הבן מועילה שליחות. וכן דעת רוב האחרונים. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רלה].

ח אם האבא נמצא בבית סוהר ואין אפשרות להביא כהן לשם, ימנה האב את הבית דין שיהיו שליחיו ויפדו את בנו הבכור. ויש אומרים שאינו יכול לכתוב לאשתו שתפדה את בנם, שמאחר ואין האשה מצווה לפדות את בנה אינה נעשית שליח. ויש חולקים. וכן עיקר שגם אשתו נעשית שליח. וכן כהן יכול להיות שליח לפדות בן חבירו הישראל. [שם רלז].

ט בכור שנולד ואביו נמצא בתוך שבעה ימי אבלות, יכול אביו לפדותו בזמנו ולברך ברכת ״שהחיינו״, ולא יחמיץ את המצוה. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רלח].

י כהן שהוא אבל, מותר לו לצאת מביתו כדי לפדות את בן חבירו, ואפילו בשלשה ימים הראשונים לאבל. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רלט].

יא אם הבן הבכור נמצא בבית חולים ואי אפשר להביאו למעמד הפדיון, אין לעכב את הפדיון בשביל זה, אלא יערכו את הפדיון בזמנו גם שלא בפניו. [שובע שמחות ח״ב עמוד רלט].

יב מי שנמצא במלחמה, ונולד לו בן בכור, ואין לו אפשרות לפדות את הבן במקום שהוא נמצא, ימתינו עד שיחזור מהמלחמה, ויפדה את בנו בעצמו, ולא יפדוהו שלא מדעת האב. ורק במילה בזמנה, ביום השמיני, יש לקיימה אף שלא בנוכחות האב. [שם עמ׳ רמ]

יג בכור יתום מאב, אין הסבא או האמא יכולים לפדותו, במלאת לו שלושים יום, אלא יפדה את עצמו לכשיגדיל. וכן אין לבית דין לפדות בכור שאין לו אב, ולכן יש לתלות על צוארו טס של כסף שכתוב בו: בכור שאינו פדוי, כדי שיזכור ויפדה את עצמו כשיגדל ויהיה בר-מצוה, ואז יברך על פדיון בכור. [שובע שמחות ח״ב עמוד רמב. יביע אומר ח״ח חיו״ד סימ׳ לא. ושם הביא מחלוקת האחרונים אם יפדוהו ב״ד או לא, ורוב האחרונים הסכימו שלא יפדוהו ב״ד, שאיך יברכו אשר קדשנו במצותיו ״וצונו לפדות את הבכור״, והם לא נצטוו על כך לא מה״ת ולא מדברי סופרים. וכן העלה בבית מאיר, ובשו״ת משיבת נפש, ובשו״ת חמדת שלמה, ובשו״ת יריעות האהל. וכ״ד הרמ״א ומהריק״ש והלבוש, ובספר פרי האדמה, שאין ב״ד יכולים לפדותו וגם אבי אביו אינו יכול לפדותו, אלא כשיגדיל יפדה את עצמו, ונכון לתלות עליו טס של כסף ולחקוק עליו ״בכור שאינו פדוי״, כדי שיזכרו ויפדה את עצמו לכשיגדל. והסכים עמו הגאון בעל אדמת קודש, וכן נעשה מעשה בהסכמת כל החכמים מורי הוראה בירושלים. וכ״פ הראש״ל יש״א ברכה, וכתב, שבהגלות נגלות דברי הרב פרי האדמה ודעמיה, ושכן הסכימו כל גאוני ירושלים, מי זה יערב אל לבו לעשות מעשה היפך דבריהם, וכן הורו למעשה הגאונים ר׳ רפאל אשכנזי ור׳ יצחק מאיו. וכ״פ במנחת כהן, ושכן עשה מעשה בהסכמת גדולי הדור הגר״ש סלאנט והיש״א ברכה וכו׳. וכ״פ בשו״ת הר צבי (חיו״ד סי׳ רמב). וכ״כ החזו״א (חיו״ד סי׳ קפה). וכ״כ עוד

כמה גדולים, שאין לבי״ד או לאבי אביו לפדות הבן הבכור שהוא יתום מאביו, ולא הוי בכלל זכין לאדם שלא בפניו, דניחא ליה טפי לקיים מצות הפדיון בעצמו ובברכה כשיגדיל. ויתלו על צוארו טס של כסף שחקוק בו ״בכור שאינו פדוי״. ודלא כמי שכתב שיפדוהו בי״ד בקטנותו. ושם עמ׳ שמז, שאין היתום יכול היתום לפדות את עצמו קודם היותו בר מצוה, אלא לכשיגדיל יפדה את עצמו].

יד בכור יתום שלא נפדה, חייב לפדות את עצמו כשיגדיל, ויניח את קיום המצוה עד שיגדיל ויביא ב׳ שערות, ואז יפדה את עצמו בחיוב גמור, כגדול המצווה ועושה. ובפרט שזו מצוה מן התורה. ואם פדה את עצמו קודם הבר-מצוה, או שאחרים עברו ופדו אותו קודם בר מצוה, יש מקום לומר שלא יצא ידי חובה, ולכן יחזור לפדות את עצמו. [שם רמד].

טו בעל תשובה שהוא בכור מאם, שלא נפדה, ונולד לו בן בכור מאם, והגיע לגיל עשרים שנה, ולא נפדה, אף-על-פי שהבן עובד ומרויח למחייתו, האב פודה את עצמו ואת בנו בברכה. שחיוב האב לפדות את בנו לא נפקע לעולם. וכן בכור שלא נפדה עד שהגדיל, ואביו מעכב בידו, וטוען שהוא מוכן עתה לפדותו כדת, אם באמת האב מוכן לפדותו כדת, האב קודם לפדותו אף לאחר שהגדיל, ורק אם אינו מוכן לפדותו מיד אחר שהגדיל, חייב הבן לפדות את עצמו. ויברך בנוסח ״על פדיון הבן״. ויברך ברכת שהחיינו. [יבי״א ח״ז סימן כח].

טז הפודה את עצמו כשהוא גדול, מברך שהחיינו, וכן המנהג. [שובע שמחות ח״ב עמוד רנ].

את מי חייבים לפדות

יז אין פדיון הבן תלוי אלא בפטר רחם, שאם אינו בכור לאם, אף על פי שהוא בכור לאב, וכגון שהאשה היתה נשואה לאדם אחר והביאה ממנו ילד, ונתאלמנה או נתגרשה ונשאת לאחר, ונולד לו בן בכור ממנה, אין צריך לפדותו, מאחר שאינו בכור לאם. ואם יש לו כמה נשים ויש לו בכור מכל אחת ואחת, חייב לפדות את כולם. [שובע שמחות ח״ב עמוד רנא].

יח בן בכור שנולד על ידי ניתוח קיסרי, אביו פטור מלפדותו, כי קדושת בכור היא רק כשהוא פטר רחם ונולד באופן רגיל, ולא כשנולד על – ידי ניתוח קיסרי. וכן הבן שיוולד אחרי בן זה, אינו טעון פדיון, מפני שקדמו אחר. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רנא].

יט אם עשו ניתוח קיסרי לאשה והולד היה נפל, יש אומרים דאינו פוטר את הבא אחריו מפדיון, אחר שהיה נפל. ויש אומרים שגם בזה פוטר את הבא אחריו. וכן עיקר. [שם רנב].

כ וכל זה באופן שנולד על ידי ניתוח קיסרי, אבל אם נולד על-ידי מלקחיים, חייבים לפדותו. ואף על פי שיש אומרים שהמלקחיים חוצצים בין הרחם לנולד, ולא הוי פטר רחם, מכל מקום העיקר לדינא שחייב בפדיון ובברכה, וכמו שהורה הגאון הראגצ׳ובי בשו״ת צפנת פענח (סי׳ ז), וכן פסקו הרבה אחרונים לחייב משום ספק ספיקא, כיון שהמחלוקת היא במצוה ולא בברכה, ויש ספק ספיקא לחיובא, והכי עבדינן עובדא, לחייבו בפדיון ובברכה. [יביע אומר ח״ט חיו״ד סימן כו עמוד שכ. ואף שבשובע שמחות ח״ב עמוד רנח כתבנו לפדותו בלא ברכה, וחששנו לסב״ל, דהא גם היכא שהמחלוקת במצוה ולא בברכה בעינן שתהיה דעת מרן הש״ע לברך, והכא לא מצינו בזה דעת מרן, מ״מ לפי הספיקות שנתבארו ביביע אומר אין לחוש בזה לסב״ל. וידוע ששובע שמחות ב׳ יצא לאור קודם שנכתבו התשובות ביביע אומר ח״ט].

כא מה שמרחיבין מקום הלידה כשהוא צר על ידי חיתוך בעת הלידה לא נחשב כיוצא דופן, וחייב בפדיון. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רנג].

כב ולד שהוציאוהו מרחם אמו על ידי שאיבה במכשיר ואקום, הרי זה פטר רחם וחייב בפדיון. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רנה].

כג אשה שילדה על ידי הזרעה מלאכותית מבעלה [על פי היתר חכם] ונולד לה בן בכור, הבן חייב בפדיון. ואם אין ידוע מי הוא האב, הבן חייב לפדות את עצמו כשיגדיל. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רנה].

כד תינוק שנולד לאחר ט׳ חודשי הריון, והניחוהו באינקובטור, והגיע יום השלשים ללידה והוא עדיין באינקובטור, חייבים לפדותו. אך אם נולד בחודש השביעי או השמיני, ושהה באינקובטור, טוב להמתין מלפדות אותו עד שיעברו ל׳ יום מיום שיצא מהאינקובטור. [ויתכן שהכל תלוי במצב הילד אם מה שמניחים אותו שם הוא מחשש לפיקוח נפש, וכדי שיחיה, או רק להתפתחות בעלמא, ולכן כדאי לעשות שאלת חכם בכל מקרה. ופעמים שאף בנולד לאחר תשעה חודשים, אם לא היה יכול לחיות בלא השהות באינקובטור, אין לפדותו עד שיחיה שלשים יום בכוחות עצמו]. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רנה].

כה אשה שהפילה לאחר כשמונה שבועות להריונה, ואחר כך ילדה בן זכר, אם נבדק הנפל ולא נמצא בחתיכה שום ריקום איברים, חייב לפדות את הבן שנולד אחריו בברכה. ובפרט שכן המנהג בירושלים וגלילותיה, ובמקום מנהג אין לומר ספק ברכות להקל. ובדיקה זו מועילה אפילו נעשתה על ידי נשים. ואפילו אם אשתו אמרה לו שהנפל היה ללא ריקום איברים, יש לפדותו בברכה. ורק לכתחלה יש לחוש ולבדוק על-פי מורה הוראה. אבל אם הפילה ואין ידוע אם הנפל היה מרוקם איברים או לא, יש לפדות הבן הבא אחריו בלי ברכה. ויפדה על מנת להחזיר הפדיון. ואם הפילה חתיכה שיש

בה עצם, יש לפדות את הבא אחריו בלי ברכה. ואם הפילה שפיר ובדקוהו ונמצא מלא מים ואין בו ריקום איברים, פודין בברכה. [שובע שמחות ב׳ עמ׳ רנח, יביע אומר ח״ו חיו״ד סי׳ כו דף רכז. וח״ז חיו״ד סי׳ כז. ושם דחה מי שכתב לערער ולפקפק בדין זה. ושם אות ג׳ כשהמחלוקת במצוה עצמה ולא בברכה אי אמרינן סב״ל].

כו אשה שבהיותה חילונית נתעברה באיסור, והפילה את עוברה לאחר שהוכר עוברה, ולאחר שחזרה בתשובה נישאת לבן ישיבה, ונולד להם בן בכור, וחוששת לספר לו שעשתה הפלה כדי שלא יופר השלום-בית, מותר לה שלא לספר לו על ההפלה, והבעל יעשה פדיון הבן, ואפילו אם גורמת לו שמברך ברכה לבטלה, אין בזה איסור, משום שלום בית. וטוב ונכון שהרב המקומי יודיע לכהן שידלג על השאלות השיגרתיות האם האשה הפילה איזה פעם, לבל תצטרך לשנות מפני השלום. [ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמו׳ רס. יביע אומר חלק ח׳ חיו״ד סימן לב. ושם הביא מחלוקת הרמב״ם והרא״ש בדין הרואה את חבירו שעובר בשוגג על איסור דאורייתא, אם חייב להפרישו, והב״ח והתפארת שמואל סוברים שאפילו הרמב״ם מודה שאם הוא שוגג אינו חייב להפרישו. והנה באיסור דרבנן לכ״ע אין צריך להפרישו. ובאנו למחלוקת הפוסקים אם איסור ברכה לבטלה הוי מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, וכמ״ש התוס׳ (ר״ה לג), או דהוי איסורא דאורייתא, כמו שייחסו כמה אחרונים להרמב״ם ומרן. ורובא דרובא של הפוסקים ס״ל דאיסור ברכה לבטלה הוי מדרבנן. וכן עיקר שיעשו הפדיון בברכה, וישאר הבעל לחיות עם אשתו בשלום. ושוב הביא כמה אחרונים שגם הם נשאלו במעשה כיו״ב והורו כאמור. ע״ש].

כז בן בכור שנולד לאשה יהודיה מאיש נכרי, חייב בפדיון, ויש להמתין עד שהילד יגדל לבר-מצוה, ואחר כך יפדה את עצמו. [הסכמת מרן אאמו״ר שליט״א מעלות לשלמה].

כח מי שאינו יודע אם אביו כהן או ישראל, ואי אפשר לו לברר כלל, וכגון בניצול שואה האיומה שזכה להשאר כאוד מוצל מאש, ועלה לארץ ישראל, וכל משפחתו והוריו נספו בשואה, והוא אינו יודע אם הוא כהן או לוי, ונוהג כישראל לכל דבר, ונשא אשה ישראלית וילדה לו בן בכור, ואינו יודע אם חייב לפדות את בנו בכורו, דשמא אביו כהן או לוי, מעיקר הדין ודאי שאין צורך לפדות את הבן, אפי׳ בלא ברכה, דכיון שצריך לתת חמשה שקלים בשקל הקודש, יכול לומר לכהן, שמא אני כהן או לוי, ואין הולכים בממון אחר הרוב, והרי פדיון הבן הוא ממונא ולא איסורא, כמ״ש בב״מ (ו:) שספק בכור אדם המוציא מחבירו עליו הראיה. אלא שעל כל פנים, בהיות והרבה אחרונים כתבו שיש לפדותו בלא ברכה, נכון לחוש לדבריהם ולתת את דמי הפדיון לכהן במתנה על מנת להחזיר, שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה, וכמ״ש בש״ע (סי׳ שה ס״ח), לכן בנ״ד שפיר דמי לעשות כן, אף לכתחלה. [ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמ׳ רסב. יביע אומר ח״ט יו״ד סי׳ כה עמ׳ שח].

כט אשה שילדה תאומים, זכר ונקבה, אם הזכר יצא ראשון, חייב בפדיון, ואם הנקבה נולדה ראשונה, פטור מפדיון. ואם אין ידוע מי יצא ראשון, אינו נותן לכהן כלום, דהמוציא מחבירו עליו הראיה. אבל אם ילדה ב׳ זכרים בלי נקבה, אף על פי שלא ידוע איזה מהם הבכור, נותן חמש סלעים לכהן, שהרי על כל פנים אחד מהם בכור. ואם מת אחד מהם בתוך ל׳ יום, פטור מלפדות גם את השני החי, כי יתכן שהבכור מת, והמוציא מחבירו עליו הראיה. אולם אם מת אחד מהם אחר ל׳ יום, צריך לפדותו, שהרי כבר יש כאן חיוב פדיון. [ילקוט יוסף שובע שמחות חלק ב׳ עמוד רסד].

ל תינוק בכור שמת לאחר שלשים יום, אביו פודה אותו, ומשלם לכהן חמשה סלעים. [שם].

לא כהנים ולויים פטורים מפדיון הבן, ואפילו אם הבעל הוא ישראל, והאמא היא כהנת או לויה, אין הבן חייב בפדיון, שאין הדבר תלוי באב אלא באם, שנאמר: ״פטר רחם בישראל״. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רעג].

לב אם יש ספק אם האמא כהנת או ישראלית, מעיקר הדין אין צורך לפדות את הבן, אפי׳ בלא ברכה, אלא שעל כל פנים, נכון לפדות בלא ברכה ויתן את דמי הפדיון לכהן במתנה על מנת להחזיר. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רעג].

לג ואמנם כהן שנולד לו בן חלל, [כגון, כהן שנשא גרושה] אם מת האב בתוך ל׳ יום, הבן חייב לפדות את עצמו לכשיגדיל, שלא זכה האב בפדיונו. ואם מת האב לאחר ל׳ יום, כבר זכה האב בפדיונו וירשו בנו ממנו, הילכך יפריש הפדיון ויעכבנו לעצמו. [ילקו״י שם עמ׳ רעד].

לד פנויה לויה שזינתה וילדה בן והוא בכור, בין אם נתעברה מישראל בין אם נתעברה מגוי, לעולם פטור מהפדיון בעבור אמו שהיא לויה, שאין הלויה מתחללת בבעילת הפסול לה. ובן הכהנת חייב בפדיון, שהרי נתחללה אמו מן הכהונה בבעילת העובד כוכבים. [שם].

לה ממזר שהוא פטר רחם חייב בפדיון, ואם ידוע מי הוא אביו, יפדה אותו אביו, ואם אינו רוצה לפדותו או אין ידוע מי הוא אביו, יפדה עצמו לכשיגדיל. [שובע שמחות ח״ב עמ׳ רעה].

לו הכותית שילדה ואחר כך נתגיירה, ואחר הגיור ילדה בן בכור, פטור מפדיון, דסוף סוף אינו פטר רחם. אבל אם נתעברה כשהיתה כותית, ונתגיירה ואחר כך ילדה בן בכור, שהוא פטר רחם, חייב בפדיון, דאף על פי שאין הורתו בקדושה, מכל מקום הואיל ונולד בקדושה חייב, שנאמר פטר רחם בישראל, והרי פטרו רחם בישראל. ואם אין ידוע אם קודם שנתגיירה או אחר שנתגיירה, המוציא מחבירו עליו הראיה. [שובע שמחות ח״ב עמ׳ רעה].

לז מי שפדה את בנו בתוך שלשים יום, אם אמר לו מעכשיו, אין בנו פדוי, אפילו אם המעות עדיין בעין, כיון שנפדה בתוך ל׳ יום. ואם אמר לו לאחר שלשים יום, בנו פדוי, ואף על פי שאין המעות קיימים לאחר ל׳ יום. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רעה].

לח שתי נשים של שני אנשים שלא ביכרו, וילדו שני זכרים, ונתערבו, זה נותן חמשה סלעים לכהן וזה נותן ה׳ סלעים. נתנו ואחר כך מת אחד מהבנים בתוך ל׳ יום, ונתברר למפרע שבן אחד לא היה צריך לפדותו, אם נתנו לב׳ כהנים אינם יכולים להוציא מידן את החמשה סלעים, שכל כהן יכול לומר שקיבל של הבכור החי, והמוציא מחבירו עליו הראיה. אבל אם נתנו עשרה סלעים לכהן אחד, כותב אחד מהם הרשאה לחבירו וילך זה ובהרשאה זו יוציא מהכהן ה׳ סלעים. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רעו].

לט אם ילדו זכר ונקבה ואין ידוע איזה ילדה זכר ואיזו ילדה נקבה, או שילדו שני זכרים ונתערבו ומת אחד מהם, האבות פטורים, אבל הבן חייב לפדות את עצמו כשיגדיל.[עמ׳ רעז].

מ אשה שנתגרשה או נתאלמנה, צריכה להמתין ג׳ חודשים עד שתינשא לאחר, ואם נישאת לאחר בלא להמתין, ואחר תשעה חודשים מגירושיה ילדה בן, והוא פטר רחם [בכור] אין האבות חייבים בפדיון הבן, שהרי בן זה הוא ספק אם הוא בנו של הראשון, או בנו של השני. אבל הבן עצמו הרי ממה נפשך הוא בכור, וחייב לפדות את עצמו כשיגדיל.

מא אם אין לו רק ה׳ סלעים וצריך לפדות את בנו וגם לקנות אתרוג וד׳ מינים, יקנה אתרוג מאחר שהיא מצוה עוברת. וכל זה באופן שמתגורר יחידי במקום שאין עוד יהודים. אבל אם יכול לקיים המצוה באתרוג של חבירו יפדה את בנו בחמשה סלעים, ויצא ידי חובה באתרוג של חבירו. [וביום הראשון יקח ממנו במתנה על מנת להחזיר]. [חזו״ע על סוכות]. **שיעור הפדיון ובמה פודין**

מב מעיקר הדין די בשיעור שלשים דרהם כסף מזוקק למצות פדיון הבן, או שיווי השיעור הנ״ל, שהוא כתשעים גרם. אולם לפי המנהג שנהגו מדורי דורות בירושלים, יש לתת שלשים ואחד דרהם כסף טהור, או שיוויו, שהוא כתשעים ושלש גרם כסף טהור. ויש לעקוב תמיד אחר מחיר כסף טהור, ולתת לפדיון הבן בהתאם למחירו המשתנה בשוק, שיעור של כתשעים ושלש גרם כסף טהור. (כולל מס ערך מוסף). [יחוה דעת ח״ד דף רעא]

מג אין צריך דוקא מטבעות, אלא אפשר לפדות אפילו לכתחלה גם בשוה כסף, שיכול ליתן כל חפץ שירצה השוה חמשה סלעים, מלבד קרקעות ושטרות חוב, שאין פודים בהם. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רעט].

מד כשנותן לכהן שוה כסף כשיעור חמשה סלעים אין צריך שהכהן ישום את החפץ מראש לדעת את שויו, אלא כל שבאמת שוה ה׳ סלעים הרי זה פדוי. [שם עמוד רעט].

מה מותר לפדות הבן הבכור במדליות, אף-על-פי שאינם הילך חוקי בשוק, שאין עליהם כל ערך נקוב, ואינן מטבעות רשמיים המונפקים ע״י בנק ישראל. וזאת מאחר שיש בהם כסף טהור בשיווי של חמשת שקלים כסף, והלכה רווחת בידינו ״שוה כסף ככסף״, גם לגבי פדיון הבן. וכל זה באופן שבכל מדליה יש כ- 19 גר׳ כסף טהור, ובחמש מדליות כאלה יש שיווי של כתשעים ושלש גרם כסף טהור, שיש בזה די לשיעור חמשת שקלים למצות פדיון הבן. ונכון לציין במדליה את הפסוק: ״ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקודש.״ [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רפא. יחוה דעת ח״ד סי׳ נד].

מו כשאין מטבעות כסף, יש אומרים שאפשר לפדות גם בשטרות כסף העשויות מנייר. ויש חולקים, ולכן טוב יותר לפדות במטבעות כסף. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רפב. יחוה דעת חלק ד׳ סימן נד עמוד רסט].

מז כשיש לכהן חמשה מטבעות המיוחדים לפדיון הבן, ואין לאבי הבן כסף מזומן לשלם לו אלא צ׳יק, יתן לו הכהן את המטבעות במתנה גמורה, ואבי-הבן יפדה בהם את הבן, ויסדרו ביניהם אחר כך את התשלום, ואם הכהן יוותר על התשלום, צריך שיתן לו המטבעות במתנה גמורה, ואבי הבן יחזור ויתנם לו. ואם אבי הבן שילם לו עבור המטבעות בצ׳יק, אפילו אם כתב בצ׳יק תאריך למועד שאחר יום הפדיון, מועיל לפדות במטבעות אלה את הבן. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רפה].

מח ראוי ונכון שהכהן שקיבל את המטבעות בעבור פדיון הבן, שלא יקנה במעות אלה מותרות ואכילות גסות, אלא ישתמש במעות אלה אך ורק לצורך פרנסתו. [שם חלק ב׳ עמ׳ רפו].

מט כשאבי הבן נותן המעות לכהן, צריך שיגמור בדעתו לתת לו במתנה גמורה. אך אם רצה הכהן להחזיר לאבי הבן את דמי הפדיון, רשאי, אבל אבי הבן לא יתן בדעתו ליתן את המעות לכהן על מנת שיחזירם לו, ואם עשה כן והחזיר לו אין בנו פדוי, עד שיגמור בלבו לתת לכהן במתנה גמורה. ואם רצה הכהן אחר כך להחזיר לו יחזיר. אך לא יהיה הכהן רגיל להחזיר לכולם, כדי שלא להפסיד לשאר כהנים, שמתוך כך לא יתנו כולם פדיוני בכוריהם

אלא לו, ועובר משום שחתם ברית הלוי. אבל לאבי הבן שהוא בן ישיבה או עני, רשאי להחזיר. ומכל מקום אם פירש שנותן לו על מנת להחזיר, שמה מתנה. [שם עמוד רפו].

נ מסורת בידינו מפי זקנים שקבלנו מהקדמונים, כי איש אשר יקיים מצות פדיון בנו הבכור כדין ויתן חמש סלעים לכהן בשמחה, ויהיו לו לגמרי, שלא יחזיר הכהן שום דבר בשום אופן, יהיה בטוח שהילד יחיה וינצל מפגעי חולי הילדים ויגדל ויהיה לאיש. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רצ].

נא יש אומרים שהכהן צריך להפריש מעשר כספים מדמי הפדיון שקיבל. ויש חולקים. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רצא].

נב יש אומרים שאין הכהן רשאי לקבל שוה כסף בפחות מה׳ סלעים, ולומר שבעיניו הוא שוה ה׳ סלעים, אלא אם כן הכהן הוא אדם חשוב שאנו יודעים בו שאם צריך לאותו דבר היה נותן ומתייקר בו כדי סך זה כטלית נאה לתלמיד חכם, ומשום דמצי למימר לדידי שוה לי. ויש חולקים ואומרים שכל אדם יכול לומר לדידי שוה לי. והוא שישוה חמשה סלעים לאיזה אדם בעולם. וכן הוא דעת מרן השלחן ערוך. [שובע שמחות ח״ב עמוד רצב].

אצל מי יש לפדות

נג כהן הראוי לפדות אצלו, הוא כל כהן שמוחזק בכהונה. ויש שנהגו לפדות את הבן אצל כל כהן שמוצאים, מחשש שמא הכהן הקודם לא היה כהן. וזו חומרא, שמעיקר הדין סמכינן שפיר על החזקה. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רצה].

נד לכתחלה נכון לפדות את הבן אצל כהן תלמיד חכם. ואם אין שם כהן תלמיד חכם יפדה אצל כהן עם הארץ, ולא יתעכב מלפדות הבן עד שיבוא כהן ת״ח. [שם עמ׳ רצו].

נה יש להדר לפדות אצל כהן בן תורה וממשפחה מיוחסת, וטוב שיפדה אצל כהן עני, שיקיים גם מצות צדקה והחזקת תלמיד חכם. ואם יש לו כהן קרוב והוא עם הארץ, יכול להקדים את הקרוב. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רצו].

נו כהן חלל שנולד מפסולי כהונה, כגון שאביו הכהן נשא גרושה וכדומה, אין פודין אצלו שדינו כזר. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רצז].

נז אין לפדות את הבן אצל כהן מחלל שבת בפרהסיא, או האוכל נבילות וטריפות. [שם].

נח כהן שעובר על מצות הכהונה במזיד, כגון שנושא נשים האסורות לכהן, או שמטמא עצמו למתים, אין לפדות אצלו את הבכור, אלא אם כן עשה תשובה. [שובע שמחות ב עמ׳ רצז].

נט יש אומרים שאין לפדות את הבן אצל כהן קטן, ויש אומרים שאם אין שם כהן גדול יפדה גם אצל כהן קטן. ועל כל פנים לכולי עלמא אפשר לפדות אצל כהן גדול שהוא רווק, ואין צריך שיהיה דוקא נשוי. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד רצח].

ס אם פדו את הבכור אצל כהן, ולבסוף באו שני עדים כשרים והעידו שאיננו כהן, יש לחזור ולפדות הבן, וחייב הכהן להחזיר הכסף. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שא].

סא אם פדה את בנו בממון חבירו ללא קבלת רשותו, אין הפדיון מועיל כלל. [שם עמ׳ שב].

סב אם נתן ה׳ סלעים אפילו לעשרה כהנים, בנו פדוי. ויש אומרים שכל זה בדיעבד. ולכן כבר נהגו הכל ליזהר בזה, ליתנם לכהן אחד ובבת אחת. [ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שב].

מתי יש לערוך את הפדיון

סג אין הבכור ראוי לפדיון אלא עד שיעברו עליו שלשים יום, שנאמר (במדבר יח, טז): ופדויו מבן חדש תפדה. ואחר שלשים יום יפדוהו מיד שלא ישהה המצוה. ואם חל יום שלשים ואחד להיות בשבת, אין פודין אותו בשבת, אלא ימתין עד יום ראשון. [שם עמ׳ שד].

סד צריך שיעברו עליו שלשים יום שלמים. ולכן אין פודין עד שיגיע יום שלשים ואחד. ויש אומרים שאם עברו עליו כ״ט יום וי״ב שעות ותשצ״ג חלקים, כבר ראוי הוא לפדיון. ויש אומרים שגם כאשר פודין ביום ל״א, צריך להזהר שימלאו לו כ״ט יום י״ב שעות ותשצ״ג חלקים. ולהלכה מנהגינו לפדות בליל ל״א, אף אם עדיין לא שלמו י״ב שעות ותשצ״ג חלקים. וכן דעת מרן השלחן ערוך ורוב האחרונים להתיר לפדותו בתחילת יום ל״א. ואפשר גם כן לפדותו בליל שלשים ואחד, ומכל מקום הרוצה להחמיר להמתין ביום ל״א עד לאחר כלות כ״ט י״ב תשצ״ג אין מזניחין אותו, ותבוא עליו ברכה. ואם עבר ופדה הבן הבכור ביום שלשים לאחר ששלמו לו כ״ט י״ב תשצ״ג חוזר ופודהו ביום שלשים ואחד בלי ברכה. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שד. יביע אומר חלק ה׳ דף רלז].

סה בכור שנפדה ביום העשרים ותשע, קודם שמלאו לו שלשים יום שלמים, צריך אבי-הבן לחזור ולפדותו בלי ברכה, והכהן שקיבל את מעות הפדיון, יחזירנו לאבי-הבן במתנה גמורה, ויחזור ויפדה באותן מעות את הבן הנ״ל. והיינו כשעברו עליו כ״ט יום י״ב שעות ותשצ״ג חלקים. דהא לאו הכי חוזר לפדותו בברכה. וטוב שאבי הבן ילבש בגד חדש ויברך עליו ברכת ״שהחיינו״ בעת הפדיון. [ילקוט יוסף שובע שמחות ח״ב עמוד שה. שו״ת יביע אומר ח״א חלק יורה דעה סי׳ כז]

סו תינוק בכור שחלה ונדחית מילתו עד שיתרפא, והגיע יום שלשים ואחד, אף-על-פי שעדיין אי אפשר לקיים מצות המילה, יש לקיים בו מצות פדיון-הבן, ואין להשהות מצות הפדיון, שזריזים מקדימים למצות, וחביבה מצוה בשעתה. ולכן יפדוהו לאלתר ביום שלושים ואחד, ואחר-כך כשיהיה בריא ימול בשר ערלתו, וראויה מצות פדיון הבן להגן עליו להחלימו ולהחיש לו פדות ישע. אבל אם נתרפא ביום ל״א, יש להקדים קודם ברית-מילה, ולהכניסו בבריתו של אאע״ה, ואחר-כך יפדוהו, ובפרט שהמילה תדירה יותר, ותדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שח].

סז מי שלא פדה את בנו בזמנו, מכל סיבה שהיא, ונזכר בערב – שבת, יעשה מיד את הפדיון אף בערב שבת, שיש אומרים שאם מעכב הפדיון עובר בעשה בכל יום. ויש אומרים שיכול לעשות את הסעודה גם בערב שבת, אף שהיא סעודה שלא בזמנה, דסוף סוף איכא מצוה בסעודה זו. ויש חולקים. ולכן המחמיר שלא לערוך סעודה ביום שישי, אלא להסתפק בעוגות וכדומה, תבוא עליו ברכת טוב. [או שיקדים הסעודה ככל שיוכל].

סח כבר פשט המנהג לערוך את פדיון הבן גם בלילה, ולא חוששין למה שכתב הש״ך שהמנהג לפדות את הבן דוקא ביום. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שיג. יבי״א ח״ה דף רמא:]

סדר הפדיון

סט יש אומרים שצריך לעשות הפדיון בעשרה. אולם מעיקר הדין אין חיוב שיהיו שם עשרה, ורק אם אפשר טוב שיעשו הפדיון במעמד עשרה, ומצוה לעשותה ברוב עם. ומצוה לכל אחד להשתתף במצות פדיון הבן, מלבד תלמיד חכם השקוד על לימודו. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שטו].

ע יש מקומות שהרב אב״ד הוא העורך את סדר הפדיון, ויש מקומות שהכהן הוא העורך את סדר הפדיון. ואם פודין בכלי כסף, יש לברר אם הכלי כסף הוא של אבי הבן או של אחרים, ולברר אם יש בכלי כסף שווי של שלשים ואחד דרהם כסף טהור, ולהשגיח היטב שאבי הבן יתנהו בעת הפדיון במתנה גמורה לכהן, ואז אם יחזירהו הכהן אין בכך כלום. ואם נותנו לכהן במתנה על מנת להחזיר יש להקפיד שיאמר לו: הריני נותן לך הכלי הזה במחיר ה׳ סלעים במתנה גמורה על מנת להחזיר, שאם אומר לכהן הרי לך כלי זה ותחזירו לי, אינו כלום ואין בנו פדוי. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שטו].

עא קודם הפדיון יכוין האב שבא לקיים מצות עשה מן התורה לפדות את בנו בכורו. ויש שנהגו לומר ״לשם יחוד״, אך אין זה לעיכובא, אולם אם אמירת לשם יחוד מעוררת אותו לכוין לשם מצוה, טוב שיאמר נוסח זה. ויזהר שלא לומר ליחדא שם יו״ד ה״י וכו׳ בקריאת אותיות השם המיוחד כהוייתם, שזה הוא בכלל הוגה את השם באותיותיו, שהוא איסור חמור, אלא יאמר: ״ליחדא שם יו״ד ק״י בוא״ו ק״י״. וכן המנהג. [שובע שמחות שטז].

עב נהגו שאבי הבן מביא את התינוק ונותנו לכהן, והכהן שואל לאבי הבן: האם אתה כהן או לוי, והאבא משיב: לא. ושואל הכהן: בנך זה בכור הוא, ומשיב האב: כן. ושואל הכהן: במאי בעית טפי, בבנך בכורך, או בחמשה סלעים דמחייבת לפדות בהן. ואם אבי הבן לא מבין לשון זה, יתרגם לו: במה אתה רוצה יותר, בבנך בכורך, או בחמשה סלעים שאתה חייב לפדות בהם, ועונה האב: בבני בבכורי. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שיז].

עג ואחר כך הכהן שואל לאם הילד: האם את כהנת או לויה, ומשיבה: לא. ושוב שואל: בנך זה בכור הוא, שמא ילדת בן אחר לפניו, או שמא הפלת. ומשיבה האם: זה בני בכורי, לא ילדתי ולא הפלתי לפניו. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שיח].

עד ואחר כך אומר הכהן הנוסח הכתוב בסידורים, זה הבן בכור הוא וכו׳, ויטול האב את הכסף או שוה הכסף בידו, ויאמר: אני רוצה לפדותו וכו׳, ויברך: ברוך אתה ה׳ אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון הבן. וכן ברכת שהחיינו. [שם עמוד שיט].

עה מיד אחר שבירך יתן את החמשה סלעים לכהן, ויזהר שלא יתן המעות ליד הכהן קודם הברכות, או באמצע הברכות, משום שהברכה צריכה להיות עובר לעשייתן. [עמ׳ שכו].

עו בשעה שנותן את הכסף ליד הכהן יאמר: זה פדיון בני בכורי. והכהן יקבל את הכסף ויאמר: קיבלתי ממך חמשה סלעים אלו בפדיון בנך זה, והרי הוא פדוי בהן כדת משה וישראל. ואחר שהכהן קיבל את הכסף בידו, מוליכו על ראש התינוק ואומר: זה תחת בנך.

עז מנהגינו שהכהן נותן ידו על ראש התינוק ואומר ה׳ ישמרך ויחייך, ומברכו בברכת כהנים, יברכך ה׳ וישמרך וגו׳. ואומר: יהי רצון מלפניך ה׳ אלוקינו ואלוקי אבותינו שכשם שבן זה זכה לפדיון, כך יזכה לתורה ולמצוות ולחופה בחיי אביו ובחיי אמו, אכי״ר. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שכז].

עח יש נוהגים שאחר הפדיון הכהן לוקח כוס של יין בידו, ומברך ברכת הגפן, וטועם מעט, ואחר כך מברך על ההדס, בורא עצי בשמים, ואחר כך מברך: ברוך אתה ה׳ אמ״ה אשר קידש עובר במעי אמו, ולארבעים יום חלק איבריו רמ״ח איבריו, ואחר כך נפח בו נשמה, שנאמר ויפח באפיו וגו׳, עור ובשר הלבישו ובעצמות וגידין סככו, שנאמר, עור ובשר תלבישני, ומנה [וצוה] לו מאכל ומשתה דבש וחלב להתענג בו, וזימן לו ב׳ מלאכי שרת לשומרו במעי אמו, שנאמר, חיים וחסד עשית וגו׳. ע״כ. ומנהגינו לברך ברכה זו בלא שם ומלכות. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שכז].

פדיון הבן במעגל השנה

עט אם חל פדיון הבן בערב פסח, הנכון הוא לערוך את הפדיון בליל בדיקת חמץ, או בשעת בוקר מוקדמת, כדי שיוכל לסיים הסעודה עד סוף זמן אכילת חמץ. ואם עושה את הפדיון אחר זמן איסור אכילת חמץ, יכול לעשות הסעודה במצה עשירה, אבל יסיימו הסעודה עד השעה העשירית, שמשעה עשירית ואילך אסור לאכול בערב פסח אפילו מצה עשירה, [כשאוכל יותר מכביצה], כדי שיאכל מצה בליל פסח לתיאבון. וכשאוכל פחות מכביצה מצד הדין מותר, אבל אין להקל אלא במקום צורך גדול. [שובע שמחות ב עמו׳ של].

פ בהיות וסעודת פדיון הבן חשיבא סעודת מצוה, לכן מותר לבכורות להשתתף בסעודה זו, בערב פסח, ולפטור את עצמם מתענית בכורות. ואפילו בסעודת פדיון הבן שלא בזמנה, אפשר להקל לבכורות לאכול שם בערב פסח. [שו״ת יביע אומר חלק א׳ אורח חיים סימן כה]

פא אב בכור שפודה את בנו הגדול בערב פסח, מותר לו לאכול ולשתות בסעודת פדיון הבן שעורך לבנו הגדול, אף על פי שמקיים את מצות הפדיון שלא בזמנו [לאחר ל׳ יום]. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שלא].

פב מותר לעשות סעודת פדיון הבן בחול המועד, ואין בזה משום ״אין מערבין שמחה בשמחה״. והדין כן אפילו בפדיון הבן שנעשה שלא בזמנו. [שובע שמחות ח״ב עמוד שלב].

פג בפדיון הבן הנערך בימי ספירת העומר, מותר להביא לסעודה כלי נגינה ולהשמיע שם שירי קודש בליווי תזמורת, שכל שהיא שמחת מצוה יש להקל בדבר. [שם עמוד שלג].

פד אף שנוהגים להחמיר שלא לשמוע כלי שיר בימי בין המיצרים, מכל מקום לכבוד מצות פדיון הבן מותר. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שלג].

פה אם חל פדיון הבן בימי בין המיצרים, אבי הבן מברך שהחיינו בשעת הפדיון. [שם].

פו אם חל הפדיון בימי בין המיצרים, אבי הבן המברך שהחיינו בעת הפדיון, יכול לכוין בעת ברכת שהחיינו לפטור פרי חדש, אף בימי החול, ואחר הפדיון יברך ברכת הנהנין על הפרי ויאכלנו, אף שבדרך כלל אנו מקדימים ברכת הפרי לשהחיינו. [שובע שמחות ח״ב עמוד שלד].

פז אם חל פדיון הבן בימים שבין ראש חודש לתשעה באב, אף שנוהגים בימים אלה שלא לאכול בשר, בסעודת פדיון הבן מותר לכל המוזמנים לסעודה לאכול בשר. אולם אלו שהולכים לשם רק כדי לאכול בשר עבירה היא בידם. [שובע שמחות ח״ב עמוד שלד].

פח אף הנוהגים שלא להסתפר בבין המיצרים, אם חל פדיון הבן בבין המיצרים מותר לאבי הבן להסתפר ולהתגלח לכבוד המצוה. אך בשבוע שחל בו תשעה באב אין להקל בזה. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שלה].

פט אם חל פדיון הבן בשבוע שחל בו תשעה באב, מותר לאבי הבן ולאמו ללבוש בגדי שבת לכבוד הפדיון. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שלה].

צ אם חל מועד פדיון הבן בתשעה באב, יש אומרים שיעשה את הפדיון לפנות ערב, ואת הסעודה יעשה במוצאי הצום. ויש אומרים שידחו גם את הפדיון למוצאי תשעה באב. והעיקר כסברא ראשונה. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שלה].

צא כשחל פדיון הבן בתשעה באב, אבי הבן מברך שהחיינו. [שובע שמחות ח״ב עמ׳ שלו].

צב מותר לעשות סעודת פדיון הבן בפורים. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שלז].

פדיון הבן בשבת ויום טוב

צג אין פודין את הבן בשבת, משום דדמי למקח וממכר האסור בשבת. [שם עמ׳ שלז].

צד אם חל יום שלשים ואחד ביום טוב, יש לדחות את הפדיון למוצאי יום טוב, שאין פודין ביום טוב. ואפילו לא ביום טוב שני של גלויות. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שמ].

צה מה שאסרו לפדות את הבן בשבת, הוא גם אם רוצה לפדותו בחפץ השווה כסף, ואותו חפץ ראוי לטלטלו בשבת, שהדבר נראה כמקח וממכר בשבת. [שובע שמחות עמ׳ שמא].

צו ומכל מקום אם עבר ופדה את הבן בשבת, הבן פדוי ואין צריך לחזור ולפדותו. [שם].

מנהגי הסעודה

צז נהגו לעשות סעודה בשעת פדיון הבן. וסעודת פדיון הבן, חשובה סעודת מצוה. ואף אם עושים את הפדיון שלא בזמנו, חשובה הסעודה לסעודת מצוה. ומכל מקום אין חיוב בדוקא לאכול פת. [שובע שמחות מהדורא קמא (עמוד רטו), ובמהדורא בתרא חלק ב׳ עמוד שמב].

צח אם חל פדיון הבן בימי תענית שני וחמישי שבימי השובבי״ם, או בתענית עשרת ימי תשובה, מצוה לאכול בו, וגם מי שנהג במשך שנים להתענות בימים הנ״ל, מותר לו לאכול בסעודת פדיון, דחשיבא סעודת מצוה, גם כשעושים פדיון שלא בזמנו. [שם שמד].

צט יש נוהגים לעשות הסעודה קודם הפדיון, ובאמצע הסעודה עושים את הפדיון. אולם המנהג כיום לעשות קודם את הפדיון, ואחר כך עושים את הסעודה. [שם עמוד שמה].

ק יש אומרים שהמשתתף בסעודת פדיון הבן הרי זה כאילו התענה פ״ד תעניות. ויש אומרים שאין לזה שום מקור. [ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שמו].

קא תלמיד חכם השוקד על לימודו, יכול להמנע מללכת לסעודת פדיון, על מנת שישב ויעסוק בתורה בהתמדה. ואף לכתחלה רשאי ללמוד ולא ללכת לסעודת מצוה. ומכל שכן בתלמיד חכם המברר הלכה למעשה. ואם רואה שעל ידי הליכתו לשם, יצילם מהוללות וליצנות, ויזכה אותם בדברי תורה, כדאי לבטל מלימודו וללכת לשם. [שו״ת יביע אומר ח״ה חיו״ד דף רעו. ספר ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שמו].

קב כשעורכים בצהרים סעודה גדולה לכבוד פדיון הבן, יש להתפלל תחלה מנחה גדולה קודם הסעודה, דאף שלכתחלה עדיף להתפלל מנחה קטנה, מכל מקום כשהוצרכו לאכול סעודה גדולה יש להקדים התפלה. ואין מועיל שומר. [ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שמז].

קג לפי מנהגינו שעורכים את הפדיון בלילה, יש להקפיד להתפלל ערבית קודם הסעודה, משום שאסור להתחיל בסעודה חצי שעה קודם זמן קריאת שמע. [שובע שמחות עמוד שמח].

קד המנהג פשוט שאין אומרים ״שהשמחה במעונו״ בזימון של סעודת פדיון הבן. אבל אם בסעודה משתתף חתן בתוך שבעת ימי המשתה שלו, אף שאין הסעודה נערכת לכבודו אלא לכבוד הפדיון, אומרים בזימון ״שהשמחה במעונו״. [שובע שמחות שם עמ׳ שמט].

קה יש שאין אומרים וידוי ונפילת אפים במנחה ביום שעושים פדיון בבית הכנסת, דהיינו שאבי הבן מתפלל מנחה בבית הכנסת, ומיד לאחר התפלה מקיימים את פדיון הבן. ויש אומרים שצריך לומר תחנון, אפילו אם עורכים את הפדיון סמוך למנחה ממש. וכן נראה. אך על כל פנים אין לעשות מזה מחלוקת, ואם יש בצבור כאלה שרוצים להמנע מאמירת וידוי ותחנונים בתפלת מנחה הסמוכה לפדיון, ימנעו מלומר וידוי, ומי שירצה להחמיר על עצמו יוכל לומר אחר התפלה וידוי ותחנונים לבדו, ויאמר י״ג מדות בניגון כקורא בתורה. שכבר ביארנו במק״א דהיכא שהצבור לא אמר וידוי, רשאי היחיד להחמיר על עצמו ולומר וידוי לבדו, בלי שהדבר יגרום למחלוקת. [ילקו״י שובע שמחות ח״ב עמוד שנ].

קו אם עורכים את סעודת פדיון הבן בסוכות, חייבים הסועדים פת לאכול בסוכה, שדוקא בסעודת חתן תוך שבעת ימי המשתה הקילו לאכול בבית [כשמקום הסוכה צר מלהכיל את האורחים] אבל בסעודת מילה ופדיון לא הקילו בזה. [ילקו״י שובע שמחות ב׳ עמו׳ שנא].

סימן שט – בכור בהמה בזמן הזה

א בכור בזמן הזה אין בו היתר אלא על ידי מום, ואפילו אם ירצו הבעלים או הכהן לכנסו לכיפה עד שימות מעצמו, אינם רשאים, אלא צריך הכהן לגדלו עד שיפול בו מום.

ב בכור שנצרמה אזנו, הרי נעשה בעל מום, שיכולים לשחטו. וכיצד היא צרימת האוזן, שנפגמה בחסרון מן התנוך, ולא העור שבשפת האוזן, בין שנפגמה בידי אדם בין בידי שמים. ולכן אם צרמו את העור בלבד, דהיינו האליה הרכה, אין זה מום. והצרימה שנחשבת למום היא בראש הסחוס שבמשמוש היד מרגישים קושי, בין שנפגמה האוזן בין שנסדקה בלי חסרון. להוציא האליה הרכה של האוזן, שהיא העור שבשפת האוזן. [יביע אומר חלק י׳ חיו״ד סימן נח אות כ, דף שפ סוף טור ב].

סימן שכ – הלכות פדיון בהמה בכורה

א בהמה שעדיין לא ביכרה, או שלקח אותה מן הגוי, וספק יש בדבר, שמא לא ביכרה, צריך למכור אותה או חלק ממנה לגוי, כדי להפקיע מן הולד אשר תלד קדושת בכורה, שנאמר קדש לי כל בכור פטר כל רחם "בבני ישראל" באדם ובבהמה, ולא בעכו"ם. והמכירה צריכה להיות על פי הדין, בכסף ובמשיכה לרשות הגוי. וטוב ונכון שיעשה המכירה על פי עצת תלמיד חכם הבקי בהלכה. ואם לא מכר את הבהמה וילדה זכר, הרי הוא קדוש בקדושת בכורה, ואסור לשחוט אותו ולאכול ממנו, שהוא כשוחט קדשים בחוץ, שיש בו איסור כרת, עד שיפול בבכור מום מעצמו. [הליכות עולם חלק ה' עמוד רפז].

סימן שכא – הלכות פטר חמור

א בכור בהמה טמאה נוהג בכל מקום ובכל זמן. ואינו נוהג אלא בחמורים. וזהו מצותו, שכל ישראל שיש לו חמורה שביכרה פודהו בשה מן הכשבים או מן העזים, בין זכר בין נקבה, ובין שלם בין בעל מום, בין גדול בין קטן, ויתננו לכהן. ומאימתי חייב לפדותו, משיולד עד שימות, אלא שמצוה לפדותו מיד, שלא להשהות המצוה. ולאחר שיפדנו הוא חולין גמורים, ומותר בגיזה ועבודה כשאר חולין. והכהן יעשה גם כן בשה כמו בשאר חולין. [שלחן ערוך יורה דעה סימן שכא סעיף א].

ב אם אין לו שה לפדותו, פודהו בשווייו. ונותן דמיו לכהן. לא אמרה תורה להחמיר עליו אלא להקל עליו, שאם היה לו פטר חמור ששוה עשרה סלעים, יש לו לפדותו בשה שוה דינר. במה דברים אמורים כשהיו דמי פטר חמור מג' זוזין ומעלה, אבל אם היו דמיו פחות מג' זוזין, אין פודין אותו אלא בשה או בג' זוזין. ועין יפה לא יפחות מסלע. ועין רעה בחצי סלע, ובינונית בג' זוזים. [שם סעיף ה].

ג בענין מצות פטר חמור, המקיים מצוה זו לא יברך שהחיינו, אלא ילבש בגד חדש ויברך "שהחיינו" לפוטרו, ויפטור גם את המצוה מברכת שהחיינו. [יבי"א ח"י יו"ד סי' לא עמ' רמו].